

HRVATSKA RIJEČ

Predplatna cena: na godinu K 12. — Za 6 godina K 6. — Za Sibenik na godinu donošanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12 suviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Sibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para peti redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti, redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Prema konferenciji

velevlasti idu polako, ali rek' bi sjegurno. Posredovanjem Rusije srbska vlada je dala prvi odgovor na 10. o. m. A na korak Forgačev odgovorila je na 14. o. m. Nu ni jedan ni drugi odgovor srbske vlade nije zagovorio Austro-Ugarske, jer je Srbija uvijek ostala pri svojoj, da pitanje pripojenja Bosne i Hercegovine mora doći pred sud velevlasti, a da ona od Austro-Ugarske ne pita nikakove naknade. Austro-Ugarska vlada tim se nije zadovoljila, jer ona ne će da to pitanje dodje na pretres konferencije, budući isto već posve riješeno sporazumom sa Turskom, ne samo to nego ona zahtjeva da i Srbija mora to rješenje priznati i dati jasnu izjavu, da svoje stanovite od prije izražene posve napušta.

Na odgovor srbske vlade od 14. o. m. očekivao se energičan izstup vlade austro-ugarske. Govorilo se već o ultimatumu, o predstojećem ratu. I valja priznati da su prošle sedmice odnošaji bili tako napeti, da se svaki čas očekivao početak oružanog sukoba.

Mi smo ovu napetost od početka t. j. još od listopada prosuđivali prilično hladnokrvno, te smo naglašavali da od oružanog sukoba ne će po svoj prilici doći. Ovaj sukob naime jest dvajki. S jedne strane je samo austro-ugarsko-srbski, a s druge je evropski, nu to je tako spojeno da nije lako opredijeliti gdje prestaje regionalno austro-srbsko pitanje, a gdje počinje evropsko. Da je to moguće, spor bi bio već do sada riješen. Austro-ugarska vojska bi provalila u Srbiju i nametnula volju svoje vlade. Ali jer, svako balkansko pitanje, po svojem položaju, zasieca u trgovinske odnose ciele Europe, od austro-srbskog sukoba bi nastao posve lako evropski. A gdje bi ovaj svršio, to nije moguće predviditi. Dosta je predstaviti da bi izstup Rusije izazvao Njemačku, a njihov onaj Francuske, i valjda Engleske i Italije, te bez dvojbe Bugarske, Turske, Rumunjske. To je sve oko dvadesetak milijuna ratujućih ljudi. Gdje bi ovaj rat svršio; što bi bilo poslije njega od Europe; kako bi ona izgledala, to je ono što onemogućuje evropski sukob i što čini da ga sve velesile izbjegavaju.

U istinu velesile se naprežu da spor Austro-Ugarske sa Srbijom prestane na mirne. A to će se, ako svi znaci ne varaju i dogoditi.

Austro-Ugarska je odgovorila odgovorom na srbsku poruku, a tim je najbolje pokazata da i ona želi izbjeći pogibelji rata. Srbija također izgleda da je pripravna na mirno rješenje, ako joj to velevlasti nalože. Velevlasti su na poslu, kako bi našle način da se sukob ukloni a da se ne povriede osjetljivost prepirućih stranaka. Pitanje je dakle u bitnosti načina, a ne jezgre. Jer Srbija na izravnu poruku Austro-Ugarske ne bi mogla odgovoriti, a da se ne ponizi, to ona traži da kod nje posreduje velevlasti prije Austro-Ugarske, i ona će njih poslušati, a ne Austro-Ugarsku.

Srbska vlada daje razumjeti, da je ona uvijek zastupala stanovite da u pogledu Bosne i Hercegovine ima pregovarati sa velevlastima a ne sa Austro-Ugarskom, i prema tomu ona bi se pokorila pravoruke velesile bez ikakvog prizdržaja, jer ona zna da bi velesile uzele u zaštitu njezina životna pitanja.

Ovo stanovite Srbije je posve opravdano, i takovo da se na njega mora obzirati i Austro-Ugarska, a i velesile. Na neki način srbska vlada je uspjela da ovo pitanje bude smatrano evropskim, i tim je stanovite Srbije dobilo jako uporište, koje se ne da tako lako obaliti.

Sada se velevlasti dogovaraju o načinu, kojim će posredovati u Beogradu. Izgleda da će one u njihovom posredujućem predlogu naglasiti, kako su one cirkularnu notu Srbije od 10. o. m. razumjele u tom smislu da Srbija ne postavlja političkih ili teritorijalnih zahtjeva. Prema tomu predlažu one Srbiji, da potvrdi ovakovo tumačenje i da izjavi, kako Srbija nije interesirana u aneksiji Bosne i Hercegovine.

S ovim korakom velesile sporazumna je Austro-Ugarska u toliko, da je odgodila sa odgovorom, koji je imao uzsiđeti jučer ili danas

po poslaniku Forgaču. I tako pristala je ona i na želju Srbije, da velevlasti posreduju prije nego uzsliedi odgovor Austro-Ugarske.

Kako se vidi spor se sve to više izgleduje i ako svi znaci ne varaju, on će se takodjer i posve izglediti, tako da će za stalno doći do međunarodne konferencije, koja će podvrći nužnim preinakom ciele berlinski ugovor.

Ovaj izpadak spora nastalo usijed pripojenja Bosne i Hercegovine daje podpunu zadovoljštinu našoj stranci, koja je logičnim umovanjem došla do jedinog mogućeg i za naš narod koristnog predloga, našoj javnosti u svim potankostima već poznatog.

Da se je odmah stalo raditi u smislu onog predloga, dok je još spor bio na vrhuncu, dok je trajao još nevidjeni bojkot, dok je Rusija, Engleska i Francuska bila za Srbiju, dok je Italija vrebala na čas da se razriješ trojni savez, dok je u monarhiji, u jednoj i drugoj polivladala kriza, danas bi naše hrvatsko pitanje bilo evropsko, a do malo i riješeno, jer pravednom rješenju cielog balkanskog pitanja, na način koji bi bio osjegurao korist svih naroda, tko bi se bio opirao?

Ali, kod nas ima ljudi zaslepljenih, podmićenih i neodlučnih, kukavnih i na sve zasukanih, pa neki od gluposti, neki za plaću, neki od straha, neki radi osobne zagrižljivosti rade sve što je moguće da bude na štetu naroda.

Nu još je moguće ako kod nas ima otačbeništva, da se popravi naš položaj, još ovaj spor nije riješen, još ima doći do konferencije, još će se ovo pitanje zatezati, još ima u ovom poslu grebena i sika, kroz koje valja veoma oprezno putovati, a da velevlasti dođu do žudnjeno rješenja. Hoćemo li i još čekati da se naše pitanje rješava preko nas i bez nas, kako hoće Nemci i Magjari?

Ali ako to bude, zar ne vidimo, da smo prepušteni za sve viekove sudbini, da se natežemo za sićušnosti, ali da nam je i dalje ostati u podređenom stanju? A da smo ljudi, da je u našem narodu predstavništvo predano ruke ljudima, zar ovi ne bi već do sada bili kušali da svoje narodno, svoje državno, svoje životno, ekonomično pitanje riješe na način, koji je još danas jedino moguć, jedino častan, jedino uspjšan?

Izgleda da smo prokleti, jer sami vidimo što bi imali raditi, ali ne čemo.

Za nas niko ne mari, vlade ne sazivaju naših sabora i svak zua za što one to ne čine, a mi sve to vidimo, sve to znamo, sve to veoma dobro shvaćamo, pa ipak puštamo da nas hrđa izjeda, te se ne sramimo, da smo uzaludan teret ove nesretne naše zemlje, koja bi najbolje učinila da nas proguta dok smo kakovi smo. Ovakova gamad, koja je blažena što joj je dopušteno da može životariti... Jeli to mora tako biti?

Prečastnom kanoniku D. n Antunu Cjepopili, Dubrovnik.

Kako čitam u glasilu vašeg vodje, izvili ste na našem sastanku 14. o. m. u Dubrovniku utvrditi, da ste radi stvari hrvatske morali šuti, kada su u stranku ušli „disidentni šibenički“, koji da su vam bili uvijek, od svog dolazka na štetu i ometu. Još ste utvrdili da ćete vi ići drugim smjerom, jer da je stranka prava u Dalmaciji pošla krivom stazom i tim da je osudjena, a vi da ćete ići kud ste do sada i tražiti drugo vodstvo. Vi da tražite vodstvo hrvatskih načela, starčevićanski čisti program, da tražite čovjeka čestita, poštena i to ste sve eto postigli, kad ste glasovali resoluciju, kojom pristupate stranki pod vodstvom Dra Franka.

U istom glasilu vašeg vodje od 19. o. m. čitam, da su „dubrovački starčevićanci“, koji cieni rad vaš, i štiju D. r. a. Franka, kao pravog Hrvata, izstupili iz stranke, gdje da vi vodim

glavnu rieč i gdje se poduzimlju neke akcije, koje su sve drugo nego rad na programu, kojega stranka izpovjeda.

Vidite, prečastni kanonice, Vi i vaši sumišljenici u Dubrovniku izvješćuju na ovaj način javnost, hoćete da ju zavedete, pa jer vaša politička djela hoćete da pokrijete mojom osobom, smatram dužnoću, da pitanje vašeg pristupa pod vodstvo poštenog i čestitog Franka prikazem u pravom svjetlu.

Najprije vas upozorjuju da smo mi, pravaši šibenski, bili djelujući članovi u stranci prava, premda puno mlađji od vas, davno prije vas, a što smo nješto doba stali o sebi uzrok leži baš u tomu što su se u stranku bili mnogi uslužali koji u nju nisu ni po radu ni po načelima spadali. Vi to jako dobro znadete, pak vam se čudim kad tvrdite, da smo mi bili uvijek stranci na štetu i ometu. Tu tvrdnju bi Vi imali dokazati, ako možete. Barem bi imali to pokušati, ako cienite da čovjek, koji drži do svoje časti, mora i dokazati što utvrdi.

Vi i vaši sumišljenici rek bi da cienite, kako vam je dosta onako u vjetar što utvrditi, ali svaki drugi zna da je to posve malo, a za ozbiljnog čovjeka uprav i nedostojno.

Pa vašem izvještaju u glasilu vašeg vodje, izgledalo bi da ste vi iz stranke izstupili radi mene i drugih mojih drugova, ali ja znam da bi to bio kukavan uzrok, pak bi bilo častnije za vas, kad bi mogli ostati pri tvrdnji, da ste izstupili radi toga što je stranka skrenula sa prave staze.

Nu ja znam da vi ni pri toj tvrdnji ne možete ostati s jednostavnog razloga što ne odgovara istini.

Vi ste iz stranke prava htjeli izstupiti još za zadnjih izbora za sabor u Zadru, a napokon ste izstupili kada ste bili na to prisiljeni, nu to je bilo, kako znadete, davno prije one akcije, koju vi napadate tekar nakon što ju je počeo napadati vaš čestiti i pošten vodja.

Onda ste Vi privatno molili i meni poručivali, da se u javnosti ne bi na vas napadalo. A ja sam evo šutio o vašem izstupu iz stranke, sve do danas dok naime sami niste počeli o njemu govoriti. Zašto ste pak o tom Vašem izstupu iz stranke počeli tek sada govoriti; zašto ste počeli napadati našeg predsjednika i našu akciju; zašto ste stupili u stranku „čestitih i poštenih“ t. j. javnih krivotvoritelja i izrabljivača našeg naroda, to ja razumim, a razumjet će i isti „Dubrovački starčevićanci“, kojima ću ja do prigode na njihove prijetnje odgovoriti, kad dodjem u njihovu sredinu, na javnoj skupštini.

Vidite, častni gospodine kanonice, da je sa vašim izstupom iz stranke nješto posve drugoga nego se to izvještajem u glasilu vašeg vodje predočiva. A kad je tako, držim ću ja bilo častnije za Vas, kad ne bi tražili izlike, nego kad bi Vi vaše frankovstvo onako stvoreno obrazložili, kako smo mi, predsjednik stranke prava i ja, naše pravaško stanovite i našu akciju pravašku. Mislite li zar da se djelovanje političko može kod razumnih opravdati, obrazložiti, utvrditi, ili osumljiti, uništiti kojom praznom doskočicom? Mislite li zar da se stanoviti sustav tudnjinskog izmečarstva i plaćenstva može uzdržati i obraniti praznim naglašavanjem starčevićanstva ili čak napadajima djecurlijskih legija? Ili zar kojim Wekerlovim, Rauchovim, Frankovim garancijam?

Da se ne može, dokazom mi je i način kojim Vi, prečastni kanonice, branite vašu frankovsku stvar. Vi ste pozvali bili obstojeću takmošnju organizaciju namjerom, da proglasite vašim vodjom Franka, a osudite Prodana. Na vam nije upalila, nego ste bili u manjini i ta sto muka. Poslije toga sazvali ste drugu sjednicu, na kojoj ste najprvo upisivali članove, a ovi tekar upisani članovi vašu namjeru su oživotvorili. To je parlamentarizam koji proti svim običajima u izobraženom svietu kod vas vriedi i odlučuje. Nu to je uspjeh samo časovit, jer dobra stvar ne treba tako izhitrenih sastanaka i zazire od takovih sredstava.

O časovitosti vašeg malog uspjeha osvjeđočen sam i veoma me veseli, da se makar

prisiljeno napokon i svojom voljom nalazite u posve drugoj stranci nego smo mi pravaši. Ta vi veoma dobro znadete, da to napose meni mora biti veoma drago, jer ćete se još valjda sjećati, što sam vam jednom pred svjedocima rekao, da ja ne bih htio biti nikad i nigdje ni s vami ni s onima koji misle i rade kao vi.

Ali, vidite, premda sam znao, da su naša načela opriečna, opet nisam očekivao, da ćete vi vaše trajno političko djelovanje sad na jednom početi opravdavati sa djelovanjem nas „šibenskih disidentna“ i akcijom i djelima našeg velenjenog predsjednika, te ga vriedjati kao da je izdajica svoje prošlosti, ka da stoj pod bilo čijim utjecajem, kad i sami znate po izkustvu da takove tvrdnje ne odgovaraju istini.

Dakle, prečastni gospodine kanonice, budite što hoćete, radite kako samo možete i smjete, ali nemojte se kriti za tudja ledja, nemojte tvrditi da vi bježite od drugoga sa da, kad su drugi već davno i sa veselim vas ostavili ođdje gdje se i danas nalazite. Vi dobro znadete da tu gdje ste, nije ni država hrvatska ni obrana njezinih prava.

Toliko da se — u ovim burnim vremenima — i javno razumijemo, u ostalom stojim vašem prečastnom gospodstvu na razpoloženje za daljnja možebitna razjašnjenja.

Sibenik 23. ožujka.

Dr. M. Drinković.

Nadzornica za ženski ručni rad i škole za život.

Imenovanjem nadzornice za ženski ručni rad u prekovelbitskim osnovnim i višim djevojačkim školama, tamošnje je školstvo dokazalo, kako zna koracati upređo s duhom vremena, uvažujući pravde zahtjeve dobroshvaćenog feminizma i sliedeć glas zdrava razuma, koji konačno uvijek mora da pobijedi.

Osim toga je tim udovoljeno živo osjećanoj potrebi, da se nadzor ženskih radnja, kojima se — kako isti naslov kaže — izključivo ženskinje have, povjeri ženi stručnjaci, koja će svjestno i liepim razumijevanjem brigu voditi o nadzoru i napredku svakovrstnih tehnika ručnog posla uopće, a liepe naše narodne ornamentike napose.

Vriednu i zaslužnu upraviteljicu stručne ženske škole u Zagrebu — te škole koja za život zlata vriedi — zapala je čast, da bude prvom nadzornicom u Hrvatskoj, a pravitosti u prilog valja priznati, da je ona tu čast i zavriedila.

Škole povjerene njezinoj brizi i nadzoru njezinom, imat će u vrlj nadzornici gospođici Klodildi Cvetičićevoj zlatnu savjetnicu u mnogovrstnim kombinacijama ručnog posla i znatnim promjenama, koje bi mogle nastati uslied do-maćih potreba i mjestnih prilika.

I mi u Dalmaciji imamo 43 izključivo ženske škole, imamo vrstnih učiteljica vezilja i ljubiteljica narodnog umjeća — kako je dokazala zadnja pokrajinska izložba ručnih liepih vještina — pa zašto i mi dalmatinske učiteljice ne bi mogle imati našu nadzornicu za ženski ručni posao?

Kotarski školski nadzornici, uz najbolju volju, ne mogu da nadziru taj posao, jer im nedostaje najglavnije: razumijevanje predmeta, tako da bi se ovdje umjesto mogla primijeniti ona latinska: „Bene docet qui bene distinguit“.

Da se posao, ocieni, prosudi i valjano nadzire, treba se u posao razumjeti, pa sama pamet donosi da u poslu ručnog rada nadzornik ne može da bude snabdjeven tačnim onim posudjivanjem i potrebitom uvidjavošću kako nastavnica — nadzornica.

Tko će u toj struci bolje posao nadziravati, tko li potrebitih objašnjenja podati do nadzornice, žene, koja je i sama vezak vezla, i kojoj je — kao ženi — estetično čuvstvo, što od prirode, što od neprestane vježbe delikatno i ljupko razvijeno?

Tu bi upravo žena ženu prosudila, žensko srce ženskom srcu progovorilo.

Kad bi i dalmatinske učiteljice imale svoju nadzornicu za ručno djelo ne bi se više dogo-

dilo, kao što se do sada događalo, da učitelji razpravljaju na konferencijama o ženskim pitanjima, pa čak o kućanstvu i ženskom ručnom radu, jer bi nadzornici to zaprijetili, postarajući se za dobe, da bude dosta izvještajica u pitanjima skroz ženske prirode.

Njezin bi marom i nastojanjem, savjetom i uputom dobile učiteljice krepke pobude, pa bi se o tim pitanjima kompetentno i živo rječ vodila, a zaglavci bi potpuno odgovarali duhu same stvari.

Ipak istini na čast valja priznati, da su se neki učitelji prigodom konferencijalnih pitanja takove naravi, ne loše izvukli iz škripca i prilicno odigrali koji put tešku ulogu domaćice i vezilje.

Svom časovitom stručnom spremom crpljenom iz raznih teksta za kućanstvo i ručni rad dočnik ne bi ipak mogao pridoći u duh stvari, pa ne bi bilo ni čudo, ako bi kadikad izvalio koju smiešnu u pogledu domazluka i ženskog ručnog rada, jer staro pismo utaman ne piše: „Podaj caru, što je carevo, a Bogu što je božje.“

Učiteljica, koja bi bila imenovana nadzornicom za ručni rad morala bi imati svoje sjedište u Zadru, te bi po objavljenim poslijema morala referirati o ručnom radu, sastavivši školski izvještaj pred zborom nastavnica.

Po sebi se razumije, da bi se tim uvajdale znatne i korisne promjene u rasporedu i izvanjskim raznim radnja, uzela bi se u obzir mjestne prilike, sistematično i domoljubnim osjećajem bi se gajilo narodno liepo umjeće, te bi se sve škole složile, da poprine prave i jednolike nazive iz našeg bogatog i milozvučnog jezika, iz-tisnuv tudjice, koje kvare od zemana — osobito u polju ručnog rada — našu liepo i čistu materinsku rječ.

Nadzornica bi budnim okom morala paziti, da — kako veli vrla spisateljica Jelica Belović-Bernadikovića, — učiteljice vrše uzvišenu misiju narodnog uzgoja, pazeci na ovo dvoje: I. da se staro i neosporno mjesto dade narodnom ornamentu u nastavi. II. da bdiju nad tim, da iz toga plemenitog i prirodjenogašema narodu talenta, ne izrastu divlji, ružni i neugledni izdanci.

Ako se u pojedinim radovima — kaže vele uvažena folkloristica — možda gdje pokaže, da se vezilja kida i odmeće od narodne tradicije i od sveže sa čistim i liepim narodnim uzorima, onda valja da škola tome na put stane, a nad tim može jedino umno bditi — velim ja — nadzornica žena.

„Ime narodno stavljeno je u tvoje ruke“ moglo bi se kazati budućoj nadzornici, kao što je doviknula vrla domolupka gospođa Savka Subotić narodnoj vezilji „čuvaj nam umjeće naše kitno, rječi i zasebnu liepotu puka našega.“

Dalmatinske će učiteljice svojedobno zasnom pozdraviti svoju prvu nadzornicu za ručni rad, milu tu vodilju, s kojom će doći do mila zbora i pametna dogovora u polju ručnog rada, a sve na korist škole i nadobudnih curica naših.

Bože daj, da se ta zamisao ostvari i uspjehom okruni!

A sada, da koju prozorom o školama za život.

Žensko je pitanje pretresano na razan način, i feminizam s dana na dan usvaja sve moćne i nemoguće, izvedive i neizvedive nazore, od kojih, neki na oko pogubni, faktično su samo smiješni.

Zašto tjerati mak na konac i zahtjevati da žena bude čovjek, kad ona i tako svoje prirodne promienit ne može?

„Neka žena ostaje ženom“ kaže darovita i simpatična spisateljica Ellen Key, čiju oznaku feminizma red nam je uvažiti, tim više, što se ona potpuno slaže s prirodom s kojom je bezumno megdan dieliti.

Feminizam, koji ne prelazi granica zdrava razuma i ne povijudje žensku prirodu, dobra je i pravedna stvar, koju moderne i napredne žene moraju dotjerati do najliepše i — po čovječanstvo — najkorisnije forme, ako hoće, da se zbliža pokažu savremenim ženama, pravim čerkama prosvjetljenog vieka. Osjećaj i držanje nove, moderne žene — kaže Benato Simoni — prometnut će se u pravičan i racionalan osjećaj; njezina psihe osnažena mudrom i praktičnom naobrazbom jasno će ocrati njezinu individualnost i njezinu odgovornost u moralno-ekonomično-socialnom obsegu. A kako ćemo tu modernu ženu osnažiti mudrom i praktičnom naobrazbom? Dobrim i praktičnim zavodima, školama za život.

Susjedne Bosna i Hercegovina — osim toliko dobrih osnovnih škola, — imaju još tri vrsta djevojačke odgojilišta u tom smislu i to: u Sarajevu, Banjojlici i Mostaru. U tim školama — čitam u „Hrv. Kolu“ godine 1907. — djevojčice uz ostale predmete uče knjigovodstvo, higijenu, kuhanje i pranje, uz to fakultivno fran-

cuški i glasovir. Pranje rublja ne učise samo teoretski nego i praktički. Zadnji razredi tako su udešeni, da čine prielaz iz škole u život. Prielaz iz škole u život! Evo praktičnog cilja. evo realne vrijednosti takovih škola.

Današnje društvo zahtjeva, da se vaspitanje djevojke; osobito imućnijih roditelja, upriliči prema duhu vremena, djevojka mora poznavati uz materinski i još koji drugi jezik; njezin govor treba da odaje obrazovanost i liepu spremu u liepim naucima, a da mora znati i vješto svirati, suviše je spomenuti.

To je sve liepo i dobro; to krasit djevojku i podvostručuje njezine draži, ali uz to je važno, i od ozbiljnih prosilaca uvaženo, da oni isti njezini prstići, što tako vješto prebiru po tipkama, budu znali prirediti i tečan objed; jer prazan želudac ne mari za svrku, a ogorjela pečenka ozlovoljuje i najzajubljenijeg supruga.

Istina je, da je ljubav najprije uslov bračnoj sreći, ali mnoga zaručnica nezna održati tu ljubav, nego pušta, da taj njezini cvietak uvehne, pa za njim beznadno zve lije, ali mu udahnuti opet život nezna. A što je tome uzrokom? Većim dielom slaba uprava u domazluku, nikakva spremna u posluma, što zasjecaju u valjano gadjinstvo.

Nevješta domaćica nezna, da poradi, kako bi suprugom dom što više omililo, niti ga znade zadržavati što više kod sebe. Kud miluje poljave od prosvijetljenje, al u isto doba i svakom poslu ũke domaćice!

Kud liepšeg ukrasa domu svome do gazdarice vriedne!

Ljubav — kako reče neki duhoviti Niemac — počimlje u očima, a svršuje u želudcu.

Iz svega ovoga se vidi, da škole, kojima je cilj uzgajati djevojke za porodicu i društvo, jedine su škole, koje imaju veliku praktičnu vrijednost. U štivu 37. „Dobri nauči“ naše III. čitanke rečeno je:

„Svak se u školi uči za život, i mudrost ne sastoji u znanju, nego u valjanu upravljanju i izvršivanju onoga, što čovjek zna“. A tako i jest.

Naša je Dalmacija skroz demokratska, poljo privredna zemlja; našem posjedniku, trgovcu, a i malom činovniku ne treba ukočenih i ubraženih lutkica, finih damica usijane glave, već vriednih domaćice prilicnom kulturom, kojima nije mrsko zasukati rukave i baviti se kućnim poslovima, ili daj budi te poslove budno nadgledati na korist i napredak doma svoga.

Zato bi te spomenute škole bile pedesne za naše prilike, te bi se naša domaja podigla do boljeg stepena blagostanja, kad bi djevojačke škole u Dalmaciji odgovarale socijalnim i ekonomičnim prilikama naše zemlje, podariv nas valjanim i vriednim ženskim podmladkom, kojom na se osniva sreć a i blagostanje narodno.

Želimo li se uvjeriti o vrsnosti voćke, treba da okušamo plod iste; tako isto da prosudimo djelovanje i korist dotične škole, treba, da proučavamo svršene gojenice iste, i da ih posmatramo kao članice porodice i društva. Rezultat toga proučavanja dovodi do sigurna zaključka o vrsnosti zavoda, u kojemu se je djevojka uzgajala.

Da su te spomenute više djevojačke škole u Bosni zaista vrsni i zlatni zavodi za ženski podmladak, mogla sam se faktično osvjedočiti, općeci kao kućna prijateljica sa svršenom gojenicom, koja se je liepo naobrazila u djevojačkom odgojilištu u Mostaru.

U V. razredu uz ostale predmete, u kojima se učenice tog zavoda dalje obrazuju, pitomke se bave obširno šivanjem i krojenjem rublja. Šiju i kroje — te buduće majke — sve vrste rublja za djecu, kao što i ženske gornje haljine.

Gladjenjem i čišćenjem rublja bavi se pojedina grupa svake druge nedjelje po 4 sata: peru i utijavaju svake vrste rublja.

Po obavjestima, što sam dobila od bivše pitomice više djevojačke škole u Mostaru, spremanje jela, kojemu se bave učenice samo V.-og razreda, upriličeno je ovako: Učenice su razdijeljene u dvie grupe. Prva grupa, kojoj je one sedmice spremati, kuha i lvari, a druga grupa bavi se šivanjem i krojenjem ruha. Druge sedmice grupa, koja se bavila šivanjem, sprema razna jela.

Svaka učenica po spremljenom jelu sama napiše dotični recept, što mora da ga pregleda i do potrebe izpravi učiteljica kuhanja.

Pojedina skupina kuha svake nedjelje po 15 sati, i to: čorba 15 vrsti, tjesta za čorbu 20 vrsti, variva 16 vrsti, umaka 11 vrsti, salata 6 vrsti, jela od mesa (pečeno i prženo) 20 vrsti, puding, povarci, savijače, tjesto od maslaca i sa kvasom svega 56 vrsti, slatkiši i torte 30 vrsti, pa onda još hljeb, pekmez, ukuhano voće i poljevke.

Samo se kaže, da svaka od tih mladih kuharica ima za kuhanje svoje posebno odijelo kratkim rukavima, jer tako ne treba da ih pri poslu svuče; ima svoj stol, štednjak i sve po-

trebiti kuhinjsko posuđe. Spoljašnje učenice, koje su one sedmice varile i spremale ručaju u zavodu, da okušaju vlastitu spremu.

Na taj se način djevojčice privikavaju na samoradnost i stiču ono pouzdanje, koje će ih kasnije sloboditi, kad im bude povjerena uprava domazluka.

Svaka gojenica, kada svrši nauke u zavodu, ponesu sa sobom kući knjigu o spremanju jela s dotičnim receptima, što ih je preko godine sastavila, a učiteljica kuhanja pregledala i popravila.

Za krojivo liepo i šarenog ruha ima takogjer knjigu crtežima i krojevima četiri puta umanjenim, koja će joj služiti za domaću uporabu.

Vidjela sam takovu gojenicu kod posla u vlastitoj kući, pa sam imala prigode da se divim njezinoj sigurnosti i lakoci u priredivanju raznih jela i slatkiša, koje bi slobodno i bez zamjerke mogla iznijeti na stol, da njima počasti i gosta prebirača i otmeno čeljade. Uz to je fino naobražena; piše elegantno i pravilno u svom materinskom jeziku, govori njemački i francuski, a udara u glasovir osjećajem i razumjevanjem.

Istina je, da takovi zavodi potrebiti pomiješcem za kuhanje, pranje i glagjenje rublja zapadaju mnogo, ali je istina i to, da za vodjenje domazluka puka teorija ne vriedi pišljiva bobu, i da bi bolje bilo, da bi imali u Dalmaciji jedan takov zavod, nego tri ili četiri djevojačke škole, koje ne odgovaraju budućem zanimanju i zvanju naših djevojčica, tih „rodu, svietlih predhodnica, čijom dušom cio narod žive“. Velikende narod polaze u ženski podmladak, pa veliko mora da bude i obće zanimanje i interes za dobar odgoj njihov. „Kakve majke, narod taki“ sveta je istina, koja se ne da poreći, jer se ona temelji na prirodnoj podlozi, okriepjenoj činjenicama iz zlatnog izkustva.

Četvrtim tečajem, koji se namjerava pripojiti budućoj gradjanjskoj školi u Šibeniku, da se u njemu djevojčice uvježbaju u svakovrstnim ručnim radnjama, već se je nešto napried pokročilo, što se načela praktičnosti tiče; ali će toj školi ipak nedostajati praktična uputa u spremanju jela i razni pokusi, koji bi budućoj mladog nevjestici prištedili koju suzicu i ukor sa strane čangrizice svekrve, koja obično zaboravlja, da je i ona jednog mlada i neiskusna bila.

U tom će se tečaju — ja cijenim — najviše krojiti i šiti liepo i šareno ruho, jer krojenje je najpotrebiji posao za domaćicu, koja ako nije tomu vješta više potroši za ruke nego li za latac. Domaćica, koja umije sama krojiti, izvrće i prevrće tkaninu, ne bi li sa manje napravila odielo; dočim švalja ne gleda na uztriške, koji nastaju, kada se ne držiš one: „Dva puta mjeri, a treći kroji“. Jurj ona napried nožicama, pa kud puklo da puklo. A čemu bi i štedila, ta nije joj čaćino. Završit ću riečima naobražene feministice mlade gospođe Jelene Čipin-Bašariček: „Treba nastojati o duševnom preporodu ženskog podmlatka, osobito da ženske škole ne budu suviše, kao što i s malim iznimkama i jesu, jer im je ili osnova bez ozbiljna cilja, ili obično fabriciraju samo kandidatkinje jednoga zavoda. Posebice trebalo bi žigosati te mnogobrojne institute, u kojima nauče pitomke često uz preškup novac „svega po malo“, a svega zajedno — ništa.“

Putujući učitelji poljodjelstva.

Iz Zadra.

Nitko više od nas ne želi, da nam narod u gospodarstvu bude napredan. Pošto se napredak u gospodarstvu postizava znanjem, a i novcem, to smo uvijek zagovarali, a zagovarati ćemo i u napred gospodarstvu pouku ma u kom obliku ona bila, kao što, da i novac koga troše u gospodarski napredak naše zemlje pojedinci, vlade ili druge korporacije, bude u dobro uložene, te bude od koristi bilo pojedincu, bilo u obće svemu narodu ove zemlje.

Pošto u nas nema gospodarskih škola, koje bi odgovarale potrebama zemlje, to danas većim djelom pouku gospodarsku rukovode putujući učitelj gospodarstva.

Kakova je ta pouka i kako je rukovodjena o tome ne treba da trošimo vele rieči, jer nam to jasno kaže sam službeni napatuk za putujuće učitelje.

Prije svega moramo iztahnuti, da se u službu kao putujući učitelji primaju, izim pohnalnih riečkih iznimaka ljudi, koji imaju dođuše teoretičnog znanja, ali im falj praksa, koja bi bila to njihovo znanje dobro izbrusila i valjano upotrebila.

Osim ovoga, u mnogo slučajeva nije se pazilo ni na jezik te je bilo, a ima i danas u službi ljudi, koji nepoznaju jezik hrvatski, a koliko se na to pazi dokaz je najnovije imenovanje Madera, kao učitelja povrtlarstva i voćarstva, koje imenovanje ste vi opravdano ži-

gosali u prošlom broju vašeg lista. Pošto je rječnost, glavni uvjet dobra napretka gospodarske pouke, to se ni na ovo ni najmanje ne pazi, a uzimlju se ljudi, koje narod ni uz najbolju volju ne može razumjeti, pak ni onda kad sasma sporo govore. Rek bi, da se prednost daje onim najfatečajima, koji bolje poznaju njemački, a o tome sude Zotti i Golf.

Više puta se ne pazi na stručno znanje dotičnih najfatečajta, te se imenuju za jedno područje ljudi, koji bi puno bolje djelovali u drugom području i obratno.

Sad da predjemo na sami rad putujućih učitelja. Po službenom napatuku oni sami sastavljaju program putovanja, te ga podastiru namjestništvu. Taj program sastoji se u izvršivanju onih propisa, koje izdaje namjestništvo za podizanje blagostanja i gospodarskog napredka. Pošto su ti propisi većinom praktične naravi kao podizanje uzornih maslinjaka, uzornih staja, uzornih livada, uzornih voćnjaka itd. sve uzorno i uzorno, to i rad putujućih učitelja vrti se izključivo mal ne oko ovih „uzora“. Događa se često i prečesto da u pojedinom mjestu putujući učitelj mora da bude u službi ne obćoj već onoj pojedincu. Riedko kad mu ostaje vremena, da svoje znanje upotrebi općenito, jer ga u tomu priču posao oko „uzora“, koje mogu da podignu i uzdrže samo bolje stojeći posjednici, koji osim putujućeg učitelja, koji im je u službi, primaju još podpora i nagrada. Taka korist koju bi imao da uči mali težak, kao i veći posjednik, pada uvijek na teret siromaha, a na korist bogataša. Ovo drugije ne može ni da bude; jer ako putujući učitelj ne će da bude ko neki pokorni sluga ovog ili onog gazde, tad leta pisma i brzolaji na nad. Zotta, koji neznamo zašto uvijek je na strani jačega, a nikad u prilog slabijemu.

Između toliko drugih razloga i ovaj bio jedan od onih, koji su uzrokom, da putujući učitelji gospodarstva u našoj zemlji nisu postigli ono svrhu, koja im je namjenjena, te su na nekin način postali, ako ne suviše, a ono ne toliko nužni.

Danas naša zemlja prevaljuje težku gospodarsku krizu, te bi se tim rad putujućih učitelja imao pokazati u podpunom jeku, a mi na mjesto ovoga na žalost opažamo mrtvilo na sve strane. Mi ne ćemo ovim rieči, da putujući učitelji ne rade, to ne, ali nam budi dopušteno utvrditi, da njihov rad nije udešen kako danas potrebe naše zemlje iziskivaju.

Priznajemo da se mnogo toga radi po sistemu, ali taj bi imao jednog da prestane i da putujući učitelji bez obzira na pohvale i laskanja udesu svoj rad onim načinom, kako gospodarske potrebe njihova područja to traže, čuvajući se birokratske metode.

Podvrgnute putujući učitelja gospodarstva kotarskim poglavarima ubitačno je, te s tog bi bilo željeti da se pokrajinsko gospodarsko Vieće uredi kako treba i da putujući učitelji postanu pokrajinski činovnici dodjeljeni pokrajinskom gospodarskom vieću, jer danas postoji kinezijski zid između ovih organa i pokrajinskog gospodarskog vieću, a ovaj zid je ubitačan po sve ukupni gospodarski napredak.

Jednom kad se troši dosta, pravo je da taj trošak urodi i žudjenim plodom, pošto su današnje naše gospodarske prilike takove, da traže neka se i svaka para uložiti na dobro i korisno mjesto, kako će narodu biti koristi od nje.

Neka dakle putujući učitelji budu pravi putujući učitelji naroda, pravi sinovi puka, snabdjevenim znanjem i praktičnom spremom i nek se čuvaju birokratske kabanice, koja je na žalost prekrila sve uredne u našoj zemlji, pak tek onda će biti opravdan njihov obstanak i tek onda zaslužiti će da narod prizna njihove zasluge. Najprvo pak nek znadu svoj dobro hrvatski.

Tad će njihov rad biti obći, biti će vidan dok danas nasuprot ovdje ondje se pojavljuje, te kō kakova maglušina nestaje, pri prvom poverjenstvu.

Da se sve ovo uredi, bilo bi željeti, da ljudi, koji su na čelu uzorno ozbiljno u pretres ovo pitanje i svedu svaku na čistac, jer kako rekomo, vremena su po naš gospodarski napredak ozbiljna i narod pravom odputujućih učitelja traži više praktična rada.

Potrebna reforma kod družbe sv. Ćirila i Metoda.

Proše godine osvrnomo se u nekoliko članaka na rad drugih naroda za narodnu obranu, te na koncu iztahnomo potrebu, da i naša družba u tom pogledu sledi njihov primjer. Ako promatramo dosadanji družbin rad, morati ćemo priznati, da je bio koristan, no da nije ni iz daleka onakav, kakav bi morao da bude obzirom na naše potrebe. Potražimo li

to me uzrok našci čemo ga u skoro nikakvoj organizaciji i neurednosti središnje uprave. Ne vodstva, već dovoljnog broja radnih sila, s kojima bi vodstvo razpolagalo. Zamjereni uspjesi „Matice Školske“ kod Čeha i „Sudmarke“ kod Njemaca moraju se baš pripisati sjajnoj uredbi njihovih središnjih ureda, od kojih onaj „Matice Školske“ raspolaže sa 18 činovnika, a onaj „Sudmarke“ sa 8. Da taj trošak nije suvišan, dokazuju osim toga i najnoviji uspjesi slovenske družbe „Sv. Cirila i Metoda“ u Ljubljani, koji se moraju pripisati baš uredjenju centralne uprave.

Reforma Družbe je potrebna u prvom redu radi organizacije. Jer moramo priznati, da ista nije nikakva. Dok „Lega Nazionale“ broji oko 40.000 članova, a „Sudmarka“ preko 100 hiljada, naša ih družba nema ni par hiljada. Podružnice u koliko postoje nisu nikako uredjene, a moglo bi ih biti osobito u Dalmaciji još i mnogo više. Prihodi se družbe moraju povećati. A to sklopljenjem ugovora za proizvode pod družbinom markom. Mi nemamo još papira pod družbinom markom, ne piva od koje bi dio koristio išao družbi. Prodaja biljega nije nikakva. Razrednici imamo, ali su neukne i samo dvie vrste.

Drugo, dosadašnji način sabiranja putem novina je koristan, no družba bi morala svim novinama poslati jedan blok cheka poštanske štedionice, te bi novine mogle svako osam ili petnaest dana dostavljati sakupljeni novac. Tim bi se postiglo, da novac ne leži bez kamata. U drugom pogledu da ga družba dobjie na razpolaganje. Novih bi se prihoda moglo steći, kad bi družba dala učiniti nekoliko tisuća škrinja za sabiranje, koje bi se moglo postaviti u javnim lokalima, te izdala računskih listova, kakve je slovenska družba uredila. Ima i drugih načina za povećati prihode, no za sve to treba ljudi i agitacije, a to se može postići samo uredjenjem centrale i ustanovljenjem putujućih učitelja.

Isti bi morali ustanovljavati nove podružnice, pregledati postojeće, putovati u krajevima gdje družba djeluje, držati predavanja, te u obće biti glavni pokretači družbina djelovanja. Što se pak tiče rada, to taj mora da je po planu. Ne smijemo više doživjeti da se škole kao u Lovrečici (obč. Huauk) i Funtanam (obč. Vrsar) ne otvaraju, prem je tamo naš narod u velikoj pogibelji da se odnarođi, da pače je tomu djelomici i podlegao, a da se otvaraju u Gabonjini (otok Krk) i Ičićim (obč. Vepřinac), gdje su čisto hrvatski predjeli, te nema pogibelji iznarođenja. U obće rad mora da je intenzivniji. Za škole, koje su radi raznarođivanja potrebite za takve, mora biti novaca, pa makar se napravio zajam, kao što je slovenska družba napravila.

Nego osim škola družba bi morala ustanovljavati i pučke knjižnice i analifabetske kursove. U drugom pak pogledu radići o tome, da država ili pokrajina preuzme sve one škole, koje postoje zakonski podloga. Osim toga bi ona morala nastojati, da se otvore sve škole, koje su već odredjene.

Svo ovo bi družba morala i mogla uraditi po svojim pravilima, no morala bi i ta promijeniti, te svoje djelovanje proširili, tako da ista obuhvati cijeli rad za narodnu obranu i napredak u Istri.

Iztknusmo ovo nekoliko misli, jer smo uvjereni, da je skraćnje vrijeme, da se i kod nas počme sistematski i racionalno raditi na narodnoj obrani osobito sada, kada su Njemci i Talijani podvostručili svoj rad na naš zator.

Ovakvo puljski „Omnibus“, što podpuno begenamo, jer napisano skroz rodoljubnom namjerom.

Političke vesti.

Ministarsko vijeće. U Beču se na 20. o. mj. održavalo zajedničko ministarsko vijeće pod predsjedanjem kraljevine. Vijeću je prisustvovalo prijestolonasljednik. Zadaća je ovoga ministarskoga vijeća, da stvori zaključak o koraku, što ga monarhija imade još jednoć poduzeti u Beogradu. Iz upućenih se krugova doznaje, da ova nota ne će imati karakter ultimatum, ali će još posljednji put zahtijevati jasnu izjavu Srbije. U Parizu se misli, da će Srbija na ovu notu monarhije doista jasno odgovoriti u smislu zahtjeva Austro-Ugarske i da će odmah započeti vojnim razoružavanjem.

Položaj se popravila. U Beču drže, da će posredovanjem velevlasti poći za rukom skloniti Srbiju, te će se ona pokoriti, ako joj se zajamči, da ne će biti napadnuta.

U ministarskom vijeću dr. Milovanović izviošio o položaju i o prijateljskim koracima francuskog i engleskog poslanika u Beogradu, koji su savjetovali na popuštanje, jer bi inače Srbija bila odgovorna za rat, te ne bi dobila

kompenzacija ni na gospodarskom polju. Ruski i talijanski zastupnici pridružili su se ovomu koraku. Usled ovoga izvješća razvila se je oštra debata, u koju su protiv mirnih namjera dra Milovanovića ustali Pašić i ministar rata Živković, dočim se je ministar prosvjete Stojanović identificirao s Milovanovićem. Definitivni zaključak nije stvoren.

Talijanski poslanici u Beogradu i Cetinju također su jednoj i drugoj vladi kazali, da je volja Europe, da se mir mora uzdržati.

Austro-ugarska vlada, usled spomenutog koraka velevlasti, voljna je ustrajati u čekanju, a da omogući preokret na bolje, nastaviti će svoju akciju u polaganijem tempu. — Dakle ne uzrujavajmo se!

Dojam u Srbiji. Dogadjaji u Srbiji u velikoj su opasici sa shvaćanjem položaja u inozemstvu. Priprave za rat u punom su jeku, a novine ne pišu nego samo o ratu. Zadnjih dana poduzete su sve mjere, po kojim se daje naslućivati, da će se Beograd zapustiti. Dvor, državni uredi i banke spremni su, da ostave grad, a sav novac poslan je u Niš. Inozemski novčani zavodi poslali su svoje novčane zalihe u inozemstvo, a pridržali samo toliko, koliko najnužnije trebaju.

Obćeniti je dojam, da Srbija stoji pred ratom. Takovo shvaćanje ne čuje se samo iz vojničkih krugova, nego isto vlada i u pučanstvu.

Odbor za narodnu obranu izdao je na narod proglas u kojem se veli: Za koji dan će progovoriti puške i topovi. Ne samo prijestolonasljednik, nego i kralj i vlada došli su do uvjerenja, da se spor s Austro-Ugarskom može riješiti samo ratom.

Srbska skupština prihvatila je novu vjerstiju od 5,350.000 dinara za ratne svrhe i 506.000 dinara za povjerljive svrhe ministarstva izvanjskih posala. U savezu sa prihvatom tih vojnih kredita javlja se iz Beograda, da se je započela koncentracija srbskih četa na Drinu. Do sada je ustrojeno 20 batalijuna, koji stoje u trokutu uz Savu i Drinu. Obrana Srbije niže Žornika prepuštena je samo dobrovoljcima i čarkašima. Na cesti do Užice na mnogim su mjestima položeni lagumi. Radi se o novom ustroju topničkih srojno-puščanih odjela, samo fali konja. Čuje se, da bi general Solarević imao preuzeti zapovjedništvo nad podrinom vojskom.

Evropska konferencija. Talijanski ministar vanjskih posala Tittoni je stavio upit na a.-u. vladu ne bi li ona pristala na evropsku konferenciju uz ovaj program: Vlasti uzimaju na znanje, da se je Srbija odrekla svih svojih zahtjeva, pa se time riešava srbsko pitanje. Vlasti će izreći formalnu sankciju aneksije Bosne i Hercegovine i neodvisnost Bugarske. Ovo je samo formalan akt, pošto su se Austro-Ugarska i Turska te Bugarska i Turska u tim pitanjima sporazumjele. Treća točka imala bi biti: promjena članka 29 berlinskog ugovora, koji slovi o Crnoj Gori, pa bi se u tom pravcu prije toga imale sporazumjeti Austro-Ugarska i Crna Gora. Velevlasti pa i ista Austro-Ugarska pozdravili su ovaj korak Tittonijev, pa bi reći da će on služiti za podlogu daljnjih pregovaranja.

Preokret u Rusiji. Članovi desnice carske dume izdali su okružnicu, u kojoj ujednoćuju osudjuju proglas na srbski narod, što ga je ovih dana prihvatila дума. Rusiji je danas prijeko nuždan mir, a izdani proglas znači uplitanje u poslove strane države, je bi mogao takodjer izazvati rat.

Rusija da ne može pomišljati na sudjelovanje u eventualnom ratu izmedju Srbije i Austro-Ugarske, jer mora istom pribirati svoje sile i uznastojati, da konsolidira svoje unutarnje prilike. Konačno se pozivaju članovi desnice, koji su podpisali proglas na srpski narod, neka opozovu svoj podpis. Ruska je vlada srbskoj sasma ozbiljno i odrešito savjetovala, neka se pogodi sa Austro-Ugarskom i neka u spomenici iznese svoje gospodarske želje. Rusija se nada, da će Austro-Ugarska tim željama doći u susret. Rusko ministarstvo rata zabranilo je posebnim ukazom, pod prijetnjom teških kazni i gubitka časti, svim ruskim oficirima, da stupe u srpsku službu. — Proglašuje se sadržaj note, koju će vlade iz Petrograda, Pariza i Londona upravit na srpsku vladu. Zahtjeva se, da se Srbija odrekne svih svojih zahtjeva na Bosnu i Hercegovinu, zato će se Austrija obvezati uzeti u obzir srpske interese kod gradnje dunavsko-jadranske željeznice i kod dunavske plovidbe.

Što poručuje crnogorski knez Austriji. U listu crnogorske vlade „Glas Crnogorca“ imade slijedeća značajna poruka: „Austrija se ne zadovoljava tiem, što ju je Rusija izbacila od svih prevratnosti rata, — ona hoće da pretvori rusku vladu u orudje nacionalnog uništenja srpske kraljevine. Austrija traži, da ju Srbija tako reći na koljenima moli, da joj pruži

kakvu milostinju, a ne da ni naslućiti, da Evropa u tome ima ikakva posla. Po sebi se razumije, da Rusija ne će nikada vršiti ulogu austrijskog trabanta. Mi ne možemo, a da ne udjemo u položaj susjedne poluslovenske države, koja čak i za svoj opstanak duguje veliku dužnost rusog imperatora. Nje danas ne bi bilo na karti Evrope, da car Nikola I. nije pristao da ona i dalje živi. Ali ako Austrija smatra uporno narušavanje evropskog mira za svoj zadatak, Rusiji ne će ostati drugo, no da se odrede tvorevine svojih ruku i da je ostavi svojoj neumoljivoj sudbini, od koje je ne će sačuvati nikakvi veštački savezi“.

Pokrajinske vesti.

Novi vojni zapovjednik za Dalmaciju FML. Julije Fanta prispio je sinoć u Zadar parobrodom „Barunu Gautsch“ dočekan od vojništva i vojničke glazbe. Kako su istim parobrodom odputovali i vojnici pukovnije Lacy boraveći u Zadru, to su sinoć stara obala i zidine bile skroz krcate svijeta.

Izpti usposobljenja za pučke i gradjanske škole počinje u Arbanasima dne 3. svibnja ov. godine.

Hrvatska Bokeljska štedionica. (registrovana zadruga sa ograničenim jamstvom) u Kotoru, po bilancu za poslovnu godinu 1908., imala je 678 članova sa 1851 udjela. Čista dobitka 20.635.99. Aktivna 769.744.52 sa isto toliko pasiva. Njezina glavnica poslovnih dievola iznaša 118.665.50.

Nabava modrog kamena. Zemaljsko Gospodarsko Vijeće (odio Poljodjelska Poslovnica) javlja: Budući rok prijave na izmaku, to se upozorjuju poljodjelci, da se čim prije obrate „Zemaljskom Gospodarskom Vijeću“ u Zadru z a nabavu modrog kamena. Za sada mu je cijena utanačena na 50 kr. 100 kg. franko u svim lukama, koje tiče ugarsko-hrvatsko parobrodarsko društvo. Prijave se primaju samo za čitave bačve, koje teže 250 do 280 kilograma. Neka se za svaku bačvu pošalje 25 kr. kapare.

Krumpir za sjetvu. Zemaljsko Gospodarsko Vijeće, odio „Poljodjelska poslovnica“ javlja: Poljodjelci, koji trebaju krumpira za sjetvu, neka se odmah obrate „Zemaljskom gospodarskom vijeću“ u Zadru, te jave, koliko trebaju krumpira, te mjesto i luku kamo da im se otpremi, a uz to neka pošalju kaparu, koja ne smije biti manja od 1/3 vrijednosti naručenog krumpira. Krumpir je prve vrsti, a poslavljeno u Zadru 100 kg. stoji 12 kr. Narudžbe se primaju dok zaliha traje.

Iz hrvatskih zemalja.

Socijalisti proti redarstvenoj opomeni. Na redarstvenu opomenu socijalističkoj tiskari, kojom se ovaj prieti za slučaj, da će joj se, ako nadalje bude dopuđivala štampanjem „Slobodne Riječi“ veleizdajničku struju — obustaviti poslovna dozvola — poručuje „Slobodna Riječ“ slijedeće: „Mi tražimo, da se protiv nas povede kazneni progon. Naš urednik nije zaštićen imunitetom, on može da bude svaki čas povučen pred sud. Mi socijalni demokrati ne uzmičemo i ne sakrivamo se. Evo nas na bijelji, pa neka nam se sudi! Mi potpuno preuzimljemo odgovornost za naše čine i znat ćemo odgovarati za nje i trpiti. Mi smo si znali svagda našu slobodu iskupiti najtežim žrtvama, mi ćemo to znati i u budućie“.

Muslimanska vjerska autonomija. Kako iz Sarajeva javljaju, prihvatio je redakcionalni odsjek muslimanskog eksekutivnog odbora po vladi izradjenu osnovu statuta o muslimanskoj vjerskoj autonomiji, te će isti biti sada podnesen na previšnjju sankciju.

Iz grada i okolice.

Preustrojstvo gradjanske mužke škole u žensku potaknuto od mjestne občine i mjestnog školskog vijeća doći će, kako čujemo, što skorije na pretres kod pokraj. škol. vijeća u Zadru, gdje će biti poduprto i preporučeno nadležnoj vlasti, tako da je držati e će to željeno preustrojstvo biti činjenicom početkom nove škol. godine.

Obćinsko Vijeće Šibenske, kako doznajemo, bit će sazvano za treći blagdan uskršni dne 13. travnja, da razpravi o dosta važnim pitanjima, medj kojima da odobri i zaključak vrhu izjave občine šibenske u pitanju prihvata ugovora izmedju c. k. Erara i občine za podignuće državne realke u Šibeniku.

Novi učitelj „Šibenske Glazbe“ gosp. M. Meličar preuzet će svoju službu kao takav početkom travnja. Po njegovu dolazku ustrojiti će se što prije u našem „Sokolu“ pjevački muški i ženski zbor, koji će on poučavati.

„Šibenska Glazba“ odsvirala je u nedjelju popodne u gradu birani koncert upravo krasno, tako da je bilo obće odobranje.

Mužka pučka škola kod sv. Frana prvim ovog mjeseca dobila je posebnog svog vjeručitelja, što je bilo od potrebe.

Knjiga „Matice Hrvatske“ od ove godine ima još nepridignutih kod njenog ovdješnjeg povjerenika. Upisani, do sad neprijavljeni, a nepoznata boravišta, neka se jave što prije.

Kinematograf. Još danas program od ponedjeljka. Sutra novi s prizorima muke i smrti Isusove.

Radi skitanja bili su u nedjelju uapšeni Ante Pajić iz Rupa i Paškva Bonačić iz Splita.

Prohtjelo mu se vina. Krčmar Marko Ivč prijavio je redarstvu Josu Joretu iz Bilića, da mu je odnio u vrču 4 litra vina i da je šmugnuo iz krčme. Redarstvo ga je našlo, privelo u redarst. ured, gdje je bio nakon saslušanja otpušten, dočim je prijava bila podnešena sudu.

U Zablacu počeo će se doskora sa uređjenjem seoskog grobišta.

Naše brzojavke.

Beč. 24. Ovdje se drži položaj vrlo ozbiljniji, odnošaji sa Srbijom pogoršavaju. Nade je ipak da će engleskom kabinetu uspjieti još naći formulu za mir Austro-Ugarske sa Srbijom.

Petrograd. 24. Ruska ne popušta od svog dosadašnjeg stanovišta.

Beč. 24. U parlamentu počela je razprava vrhu prešnog Kramarčeva predloga o državnim u najnovije doba izdanim bonovima.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavalac i odgovorni urednik Josip Drezga.

Na prodaju

četiri tiska (preše) za pravljenje maslinova ulja; dva velika i dva mala sa svim potrebitim nuzgedicama. — Na zahtjev pristaje se i na prodaju pojedinih komada. Za pitanje obavjesti obratiti se našem uredništvu.

Restauracija „Sidru“
prvog reda
ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

Čast mi je obznaniti cijenjeno občinstvo, da se u mojem lokalu toče izabrana vina, kao: dalmatinsko, istrjansko, bijelo, desert, feroseco i t. d., te dobro poznato pivo Sarajevsko. — — —
Kuhinja je domaća prve vrsti, koja je obskrbljena u svako doba toplim i mrlzim jelom. — — —
Objed l. reda K 1; II. reda 72 fil.
Naznačiti mi je osobito, da se moja jela priugotavljaju samo sa naravnim masi.
Preporučuje se veleštovanjem
Strika Antun.

Restauracija „Sidru“
prvog reda
ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

Restauracija „Sidru“
prvog reda
ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

ŠIRITE
— „HRVATSKU RIEČ!“

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA - PODRUŽNICA - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

DIONIČKA GIVNICA K 1,000,000

Pričuvna zaklada K 100.000
Centralna Dubrovnik - - - - -
- - Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbujuje zajmове uz amortizaciju kotarima; občinama i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razeternice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osiguranje proti gubitku kod zadržavanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmове na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

17-52

Steckenpferd-Bay-Rum

najbolja voda za glavu osobito proti prhutu i opadanju kose.

Dobiva se svugdje.
3-10

Mnogo novaca

može se pristediti, kada se zna pravo i izvorno vrelo robe. Tražite bogato ilustrovani cijenik za žepne, zidne, budilice i ure sa njihovim, glazbene instrumente kao za sastavne dijelove satova i urarske sprave, onda će te se osvjedočiti i čuditi jeftinim cijenama. Jedna električno pozlačena „Anker-Remontoir“ žepna ura, koja ide 36 sati, sistem „Roskopf-Patent“ sa elektro pozlaćenim lancem K 390; tri komada K 11; šest komada K 20.

Jgnatz Cipres, Křakov
Florianergasse 49/5. 6-6

JADRANSKA BANKA U TRSTU

Bankovne prostorije u ulici Cassa di risparmio, Br. 5.
..... Vlastita zgrada. ....

Obavlja sve bankovne i mjenične poslove eskomptuje mjenice, daje predujmove na vrijednostne papire, kao i na robu ležeću u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te

banknote i unovčuje kupovne i izdržebane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izdaje doznake na sva glavna tržišta monarhije i inozemstva, te otvara vjeresije uz izprave (dokumente) ukrcavanja.

Prima novac na štedioničke knjižice u tekući i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsvjestije uz vrlo umjerene uvjete.

Posreduje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarni zavoda uz najniže uvjete. 20-52

Banca Commerciale Triestina

prima:

Uložke u krunam uz uložničke Listove:
sa otkazom od 5 dana uz 2 3/4 %
" " " 15 " " 3 1/4 %
" " " 30 " " 4 1/4 %

Uložke u zlatnim Napoleonima ili u engl. funtim. (sterlinam) uz uložničke Listove:

sa otkazom od 15 dana uz 2 %
" " " 30 " " 2 1/2 %
" " " 3 mjes. " 3 %

NB. Za uložne listove sada u toku, nov kamatnik ulazi u kriepost 15.og Novembra i 10.og Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznacnice na donosioca sa škadencom od 1 mjeseca uz kamatnjak od 1 1/2 %.

Banko-Žiro i Tekući račun. Valuta od dana uložnja, uz kamatnjak koji će se ustanoviti; obavlja inkasso mjestnih računa, mjenica glasećih na Trst, Beč, Budimpeštu, Prag i druge glavne gradove Monarhije, te plaća domicile svojih korentista bez ikakvog troška.

Izdaje uložne knjižice na štednju uz dobit od 3 1/2 %.

Otvara tekuće račune u raznim vrednotama. Inkassi: Obavlja utjerivanje mjenica na sva mjesta Inostranstva, odrezaka i izdržebanih vrednotnih papira uz umjerene uvjete.

Izdaje svojim korentistima doznacnice na Beč, Aussig, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlsbad, Cervignano, Cormons, Cernovicu, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Goricu, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomuc, Pilsen, Polu, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Salmograd (Salzburg), palit, Peplitz, Troppau, Warnsdorf, Bučko-Novomjesto i druge gradove Monarhije bez ikakvog troška, a na inozemstvo po najboljem dnevnom tečaju.

Izdaje Kreditne listove na sva mjesta Monarhije i Inozemstva.

Bavi se kupnjom uz tovarne dokumente u Novi Jork, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.

Daje predujme na vrijednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.

Daje jamčevinu za carine skladišta Kontirinja (Contrung-Lager).

Preuzimlje u pohranu i upravljanje:

U sobi sigurnosti, koja pruža najveću garanciju proti kojoj mu drago pogibeži provale i vatre i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohranu vrednotni papiri, zlato, srebro i dragocjenosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev preuzima i upravljanje istih.

Osigurjuje vrednote proti gubitim zadržavanja
20-52 Banca Commerciale Triestina.

NIUSOL

pripravljen od BERGMANNA I DR. U TEČENU O.JE. jest i ostaje kao i do sada najbolje od svih modernih sredstava za

bojadisanje kose

i dobiva se za plavu, kestenjastu i crnu boju uz cieniu od K 2-50 po flaši.

Prodaje se kod: 3-20

Vinka Vučića, Drogarija -- Šibenik.

Kotel Dinara

Šibenik kod mjestnog kazališta

- obskrbljen je izvrsnom kuhinjom -
- udobnim i zdravim sobama i svim -
- ostalim mogućim confortima. - -
- CIENE VRLO UMJERENE. - -

Preporučuje se Jvanica ud. Dodig.

44-52

Najveći izum.

Samo K 5-10

stoji sada pronađena „Nikel-Remontoir“ žepna ura sa znakom „Sistem-Roskopf Patent“, koja ide 36 sati sa kazalom za časove. — Na minut dobro iduća. — jamčenje za tri godine. (jedan elegantni lanac i 5 drugih ukrasnih stvari dobiva kupac sata badava). Jedna fina, vrlo lijepo izradjeni srebrna ura sa srebrnim lancem samo K 11-10.

U slučaju nezadovoljstva vraća se novac natrag. Naručbe šalju se pouzdećem ili novac unapried.

M. J. Holzer's Wwe. Marie Holzer tvorničko skladište ura, zlata, srebra, kao i glazbene instrumente.

Krakov, St. Getrudgasse 29, Hochpartere. Bogato ilustrovani cijenik šalju se badava i franko.

Traže se putnici. 12-20

Hrvati i Hrvatice!

pomozite Družbu

Sv. Ćirila i Metoda

Po sebi funkcionirajući namještaji za podizanje vode iz dubokih vrela

gradi: najveća slavenska firma u monarhiji

Antun Kunz c. k. dvorski dobavljač Hranice, (Morava), oženik badava i franko.

Oglašujte

„Hrvat. Rieči“

CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.
UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinjski trg, Berislavićeva ulica br. 2.
PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osijek, Sarajevo, Spljet i Trst.

Ova zadruga stoji pod okriljem i nadzorom obćine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete sljedeće vrsti osiguranja

- I. Na ljudski život:
  - a) osiguranja glavnica za slučaj doživljaja i smrti;
  - b) osiguranje miraza;
  - c) osiguranja životnih renta.
2. Osiguranja mirovina, nemoćnina, udovnina i odgojnina sa i bez liečničke pregledbe.
3. Pućka osiguranja na male glavnice bez liečničke pregledbe.
- II. Protiv štete od požara:
  1. Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
  2. Osiguranja pokretinina (pokućstva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.).
  3. Osiguranja poljskih plodina (žita, siena i t. d.).
- III. Osiguranja staklenih ploča protiv razlupanja.

Zadruga imovina u svim odjelima iznosi: . . . . . K 1,410,816.28
Od toga jamćevne zaklade: . . . . . K 1,000,000.00
Godišnji prihod premije s pristobama preko: . . . . . K 820,000.00
Izplaćene odštete: . . . . . K 2,619,582.36

Za Dalmaciju pobliže obavijesti daje: Glavno Povjereništvo „Croatie“ u Spljetu. Poslovnica u Spljetu, ulica Do Sud br. 356. . .

PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE. 20-52

Jedini je domaći osiguravajući zavod!